

Impliciet werken aan mondelinge taal? Dat begint bij leerkrachtvaardigheden!

Voor achtergrondinformatie en downloads: joosthuls.nl

De leraar...

gebruikt zelf rijke, precieze en complexe schooltaal	ondertitelt' diens eigen schooltaalgebruik met uitleg, synoniemen of visualisaties	straalt uit dat verschillen in taalvaardigheid helemaal okay zijn en stimuleert daarmee de 'durf om te spreken'	herkent en benut spontane momenten waarop leerlingen met elkaar in interactie kunnen gaan	stimuleert leerlingen om eerst 3 tot 5 seconden denktijd te nemen (om woorden zorgvuldig te kiezen)
Herhaalt kernwoorden voor verankering	voegt informatie / taal toe aan wat de leerling zegt. In andere woorden: De leerkracht verrijkt de taal van de leerlingen	stelt vooral open vragen	Modelt self-talk*	Gebruikt parallel talk*
Laat leerlingen naar elkaar luisteren en op elkaar reageren	herformuleert uitingen van leerlingen grammaticaal juist zonder het foutje te benadrukken (<i>recasting</i>)* De communicatie wordt niet onderbroken.	Integreert al deze strategieën met alledaagse momenten (voorlezen... kring... vrij spel...)	vat leerlingbijdragen helder samen (revoice)* Of: De leerkracht "ordent" de gedachten van de leerlingen.	Stimuleert het gebruik van signaalwoorden (structuurwoorden)(<i>eerst, daarna, omdat, dus</i>) bijvoorbeeld tijdens " revoicen "
Verlengt gesprekken door door te vragen. Vraagt om redeneren/verklaren, argumenten (<i>Waarom... Waardoor...</i>)	Activeert thuistaal waar passend (translanguaging)*	Stuurt op langere dialogen met beurtwisseling	creëert een gezamenlijke gespreksfocus zodat kinderen weten waarover gesproken wordt	Voorziet de leerlingen met zinopeners en frames
gebruikt terloops verschillende vervoegingen van (werk)woorden. <i>Morfologisch bewustzijn!</i>	gebruikt dilemma's en problemen om taal uit te lokken	Laat voorspellen & onderbouwen: "Wat verwacht je? Waar zie je dat aan?" (scientific talk*)	Koppelt taal aan concrete ervaringen/voorwerpen: laat aanwijzen /vasthouden terwijl je praat	Luistert responsief. Straalt uit dat de inbreng van de leerling ertoe doet. Versterkt het zelfvertrouwen en motivatie om te praten

*De begrippen met een asterisk worden toegelicht op de volgende bladzijden.

Deze bingokaart is een bewustwordingsinstrument voor leerkrachten. Ze laat leerkrachtvaardigheden zien waarmee je in alledaagse, ongeplande situaties bewust kunt bijdragen aan de mondelinge taalontwikkeling van je leerlingen. Taalleren gebeurt niet alleen tijdens taalonderwijs, maar juist ook in spontane gesprekken tijdens de dag! De kaart bundelt verschillende *language stimulating strategies* die zijn beschreven in wetenschappelijk onderzoek. **De bingokaart is geen checklist of voorschrift.** Ze is bedoeld om kritisch naar je eigen handelen te kijken en inspiratie te bieden. Niet alles zal passen binnen jouw context, en dat hoeft ook niet. Ook de **dosering is erg belangrijk!** Een strategie of vaardigheid op het verkeerde moment kán ruis en verwarring opleveren, wat begripsvorming belemmert.

Self-talk, parallel talk?

*Self-talk betekent dat je hardop ondertitelt wat jij zélf doet, ziet of denkt ("Ik pak de maatbeker... nu giet ik tot de rand"), waardoor kinderen direct, betekenisvol taalaanbod horen dat precies is afgestemd op de context. Dit vergroot de hoeveelheid en kwaliteit van input en biedt kant-en-klare "zinsframes" die leerlingen later zelf gaan gebruiken; het is nauw verwant aan parallel talk (jij beschrijft wat het kind doet). Onderzoek naar taalondersteunende strategieën in de klas beschrijft self-/parallel talk expliciet als effectieve LSS (Language Support Strategies). Er zijn ook studies die vonden dat self- en paralleltalk eigenlijk 'vanzelf' opmerkingen bij leerlingen ontlokt. Het zet het gesprek als het ware vanzelf aan, zonder druk op leerlingen om antwoorden te geven.

Recasten?

Dit werkt zo goed omdat het onmiddellijke, natuurlijke feedback geeft zónder de communicatie te onderbreken of het kind "fout" te laten voelen. De leerling hoort direct een correct model dat inhoudelijk aansluit op wat hij/zij net zei (input-contingent), waardoor morfologie en zinsbouw (bv. werkwoordsvervoeging, meervouden, woordvolgorde) impliciet worden versterkt. Recasts verhogen de kans op "uptake": kinderen herhalen of integreren het correcte stukje in hun volgende beurt, wat leidt tot langere, rijkere uitingen. De betekenis blijft overeind, terwijl de vorm subtiel wordt aangescherpt.

"Revoicing?"

Dit werkt omdat je de kern van wat een leerling zegt hoorbaar maakt voor de hele groep en meteen in heldere, schooltaalachtige formuleringen giet; zo krijgen alle leerlingen een bruikbaar taalmodel zonder de oorspronkelijke inbreng te overschaduwen. Revoicing bevestigt en waardeert het idee (veilig klimaat) én structureert het gesprek: je legt relaties tussen uitspraken ("dus jij zegt... en dat sluit aan bij...") waardoor redeneringen coherenter worden. Het ontlast bovendien het werkgeheugen van leerlingen: de samenvatting legt het belangrijkste vast, zodat anderen daarop makkelijker kunnen voortbouwen (meer beurtwisseling, meer spreektijd). Ten slotte geeft revoicing je de kans om subtiel te nuanceren of preciseren zonder te corrigeren, wat de kans op "uptake" (leerlingen nemen de formulering over) vergroot en de deelname breder en gelijkwaardiger maakt.

Translanguaging?

Dit werkt omdat leerlingen dan kunnen putten uit hun volledige talige repertoire: begrip en ideeën komen sneller boven tafel, leerlingen voelen zich veiliger en gezien. Bovendien daalt de cognitieve belasting bij abstractere concepten. Door kernwoorden/ideeën eerst in de thuistaal te verkennen en vervolgens expliciet te koppelen aan de schooltaal, ontstaat conceptuele transfer en groeit metalinguïstisch bewustzijn (gelijkenissen/verschillen tussen talen). Dat vergroot participatie (meer leerlingen durven spreken), levert rijkere, langere uitingen op en versnelt juist het leren van de doeltaal, omdat betekenis al stevig staat.

Scientific talk?

De leraar laat voorspellen en laat onderbouwen ("Wat verwacht je? Waar zie je dat aan?"). Dit werkt omdat je leerlingen dwingt om vooruit te denken én hun idee te verantwoorden met "bewijzen". Precies het soort academische taal dat vaak langere, samenhangende uitingen oplevert. Ze gebruiken causale en inferentiële taal (*omdat, daardoor, waarschijnlijk, als... dan...*) en verwijzen naar bewijs (waarnemingen, metingen), waardoor zowel woordenschat als zinscomplexiteit groeit.

Zinsopeners en frames?

De leraar voorziet leerlingen van zinopeners en frames. Dit werkt omdat vaste beginzinnen ("*Ik denk dat... omdat...*", "*Eerst... daarna... tenslotte...*", "*Mijn aanwijzing is...*") de taalvorm alvast leveren, zodat leerlingen hun inhoud makkelijker en langer kunnen verwoorden. Frames verlagen de cognitieve belasting (minder zoeken naar formuleringen) en sturen automatisch richting academische taalfuncties zoals redeneren, vergelijken, onderbouwen en samenvatten. Door de verbindingswoorden en zinsstructuren expliciet klaar te zetten, groeit de zinscomplexiteit en worden bijdragen coherenter. Bovendien verhoogt het de kans op uptake: leerlingen nemen de geboden formulering over en passen die zelfstandig toe in nieuwe contexten.